

**ДИНАМІКА СФОРМОВАНОСТІ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ ДО
ВПРОВАДЖЕННЯ ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ**

У статті розглянуто компоненти, критерії та показники готовності майбутніх учителів інформатики до впровадження особистісно орієнтованих технологій навчання та порівняльний аналіз змін у розподілі студентів по її рівнях. Показано позитивну динаміку сформованості готовності після впровадження експериментальної технології.

Аналізуючи процес підготовки майбутніх учителів інформатики та їх готовність до використання сучасних технологій навчання в навчально-виховному процесі загальноосвітнього начального закладу, можна виділити протиріччя між об'єктивною потребою сучасних загальноосвітніх навчальних закладів у вчителів інформатики, які володіють особистісно орієнтованими технологіями, і недостатнім рівнем підготовки до їх впровадження; усталеним змістом, формами й методами професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів інформатики та необхідністю посилення її спрямування на особистісний розвиток і саморозвиток студента, суб'єкт-суб'єктну взаємодію в навчальному процесі; вимогами сучасного інформаційного суспільства та недостатнім рівнем готовності випускника вищого навчального закладу, майбутнього вчителя інформатики, до широкого, творчого використання інформаційно-комунікаційних та особистісно орієнтованих технологій.

Проблемам формування готовності до професійної діяльності, різним її аспектам присвячено багато досліджень філософів, психологів, педагогів таких, як І. Бех, І. Дичківська, Н. Кузьміна, Л. Кадченко, В. Моляко, К. Платонов, О. Пехота, В. Сластьонін, Т. Тихонова, Ю. Шаповал та ін.

Проте аналіз наукових джерел, зокрема педагогічних досліджень, дає можливість стверджувати, що недостатньо теоретично й методично дослідженим залишається такий аспект, як підготовка майбутніх учителів інформатики до впровадження особистісно орієнтованих технологій навчання. Таким чином, **метою нашої статті** є показати та експериментально підтвердити позитивну динаміку рівнів готовності майбутніх учителів інформатики до впровадження особистісно орієнтованих технологій, яку ми отримали в результаті експериментального дослідження.

Філософи розуміють готовність людини до діяльності як певний стан її свідомості – "...будь-яка діяльність програмується й спрямовується свідомістю, котра виступає в якості причини людських дій" [1: 204]. Психологами готовність визначається як складне особистісне утворення, яке включає в себе мотиваційні, психічні та характерологічні особливості індивіда. Також психологічна готовність до того чи іншого виду діяльності трактується як цілеспрямоване відображення особистості [2]. Переважна більшість учених вважають, що готовність, як якість і як стан, вирішальним чином зумовлена стійкими мотивами й психічними особливостями особистості.

За визначенням В. Моляко, готовність до будь-якої праці є складним особистісним утворенням, свого роду системою, що включає багато компонентів, які в своїй сукупності дають змогу певній особі виконувати більш чи менш успішно конкретну роботу [3: 8].

Н. Мойсеюк професійно обумовлені вимоги до вчителя в педагогіці виражає термінами "професійна придатність" і "професійна готовність" [4: 136]. Під професійною придатністю розуміється сукупність психічних і психофізіологічних особливостей людини, які необхідні для досягнення успіху в обраній професії; під професійною готовністю – психологічну, психофізіологічну та фізичну готовність (професійну придатність) і науково-теоретичну й практичну підготовленість педагога.

Таким чином, можна зробити висновок, що професійна готовність до педагогічної діяльності виступає як складне інтегральне утворення в структурі особистості фахівця, яке свідчить про якість професійної підготовки, сформованості відповідних знань, умінь, навичок, соціально-психологічну схильність до педагогічної роботи в умовах особистісно орієнтованого навчально-виховного процесу.

Показниками професійної готовності виступає сукупність внутрішніх умов, що впливають на процес професійної адаптації в змістовому, організаційному, результативному аспектах. Вони створюють підґрунтя успішного входження в педагогічну діяльність.

Отже, теоретико-методологічний аналіз концепцій професійної готовності педагогів до педагогічної діяльності свідчить, що у визначенні готовності майбутнього вчителя інформатики потрібно виходити зі специфіки особистісно орієнтованого навчального процесу й особливостей впровадження особистісно орієнтованих технологій навчання саме в курсі інформатики.

Так, І. Дичківська, розглядаючи готовність до інноваційної педагогічної діяльності, визначає цей феномен як особливий особистісний стан, який передбачає наявність у педагога мотиваційно-ціннісного ставлення до професійної діяльності, володіння ефективними способами й засобами досягнення педагогічних цілей, здатності до творчості та рефлексії [5: 277].

О. Пехота готовність майбутнього вчителя до впровадження особистісно орієнтованих технологій у майбутній професійній діяльності визначає як складне структуроване утворення, що забезпечує необхідні внутрішні умови для успішного формування технологічної грамотності студента педагогічного університету, його постійного професійного зростання [6: 19].

Також важливими для нашого дослідження готовності майбутніх вчителів інформатики до впровадження особистісно орієнтованих технологій навчання є наукові розробки Т. Тихонової. У дисертації дослідниці розроблено й теоретично обґрунтовано структуру готовності майбутнього вчителя інформатики до професійного саморозвитку, що включає такі компоненти: цілемотиваційний, змістовий, операційний та інтеграційний [7]. У своєму дослідженні готовності ми враховуємо підготовку до саморозвитку, адже саморозвиток є важливою передумовою для успішної професійної діяльності вчителя в умовах особистісно орієнтованого навчального процесу.

Проаналізувавши наукові дослідження, розглядати готовність майбутнього вчителя інформатики до впровадження особистісно орієнтованих технологій навчання у подальшій професійній діяльності можна як складне структуроване утворення, яке охоплює різноманітні якості, властивості, знання, уміння, навички особистості для успішної професійної діяльності в умовах технологічності особистісно орієнтованого навчального процесу.

Опираючись на наукові дослідження, ми виділяємо такі складові готовності майбутнього вчителя інформатики до впровадження особистісно орієнтованих технологій навчання, як особистісна готовність, науково-теоретична та практична готовність. Схематично це зображено на рис. 1.

Рис. 1. Компоненти готовності майбутнього вчителя інформатики до впровадження особистісно орієнтованих технологій навчання.

Особистісна готовність передбачає сукупність власних якостей і здібностей особистості, спрямованих в майбутньому на ефективну педагогічну діяльність, науково-теоретична – наявність відповідного обсягу суспільно-політичних, психолого-педагогічних, фундаментальних, методичних знань у світлі особистісної орієнтації й технологізації навчального процесу, а практична – наявність сформованих на відповідному рівні професійних умінь і навичок для ефективного впровадження особистісно орієнтованих технологій в інформатику.

Виходячи з вищесказаного, ми розробили критерії готовності майбутніх учителів інформатики до впровадження особистісно орієнтованих технологій навчання, визначили їх показники (рис. 2).

Окрім того, нами було виділено й охарактеризовано три рівні готовності: низький (інтуїтивно-репродуктивний), достатній (конструктивно-пошуковий), високий (творчий). Якщо взяти за максимум 1, то низький рівень – від 0 до 0,36, середній – від 0,37 до 0,72, високий – від 0,73 до 1.

Експериментально визначений розподіл студентів за рівнями готовності на констатувальному етапі експерименту засвідчив, що більше третини студентів (близько 34,8 %) мають низький рівень готовності до впровадження особистісно орієнтованих технологій навчання, що підтверджує недостатню дослідженість такого аспекта існуючої системи підготовки майбутніх учителів інформатики, як підготовка до впровадження особистісно орієнтованих технологій навчання. Таким чином, для успішного досягнення мети дослідження – формування готовності майбутніх учителів інформатики до впровадження особистісно орієнтованих технологій навчання – нами було визначено й обґрунтовано компоненти готовності та наукові підходи до здійснення експериментальної технології, що є завданням формувального етапу експерименту.

Доведено, що метою розробленої технології є створення оптимальних умов для розвитку особистості студента як неповторної індивідуальності в процесі професійного самовизначення й самореалізації

шляхом упровадження суб'єкт-суб'єктної взаємодії. Експериментальна технологія передбачає реалізацію таких блоків: цілемотиваційного, змістово-теоретичного, практично-лабораторного (процесуального), аналітико-оцінного.

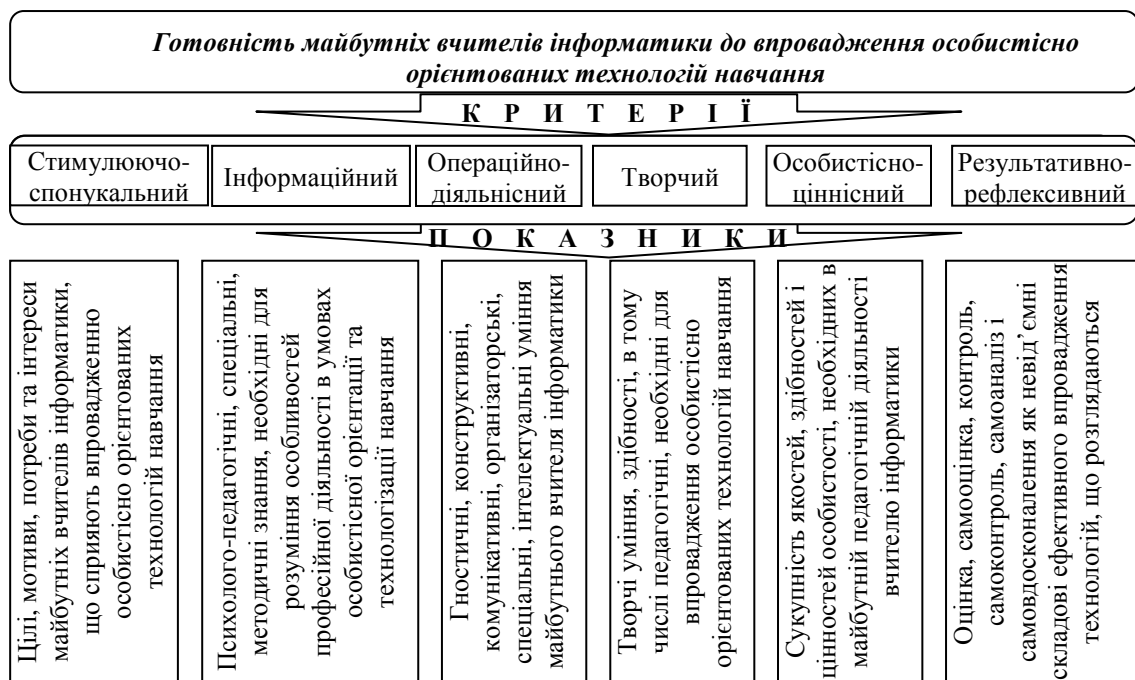

Рис. 2. Структура готовності майбутніх вчителів інформатики до впровадження особистісно орієнтованих технологій навчання.

Ефективність упровадження експериментальної технології визначено за допомогою показників критеріїв готовності з використанням таких методів, як спостереження, анкетування, опитування, тестування та ін. Аналіз результатів підсумкового зрізу, що передбачав застосування методів статистичної обробки, зокрема t-критерію Стьюдента та порівняльного аналізу, підтвердили позитивну динаміку формування готовності студентів до впровадження особистісно орієнтованих технологій навчання (рис. 3).

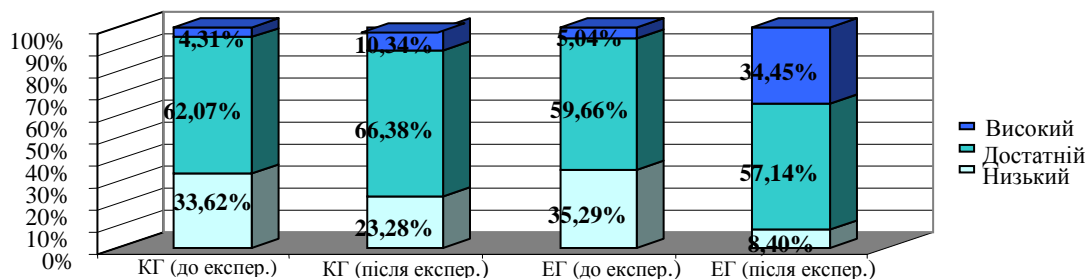

Рис. 3. Динаміка рівнів готовності студентів експериментальних (ЕГ) і контрольних (КГ) груп до впровадження особистісно орієнтованих технологій на початку та в кінці експерименту.

Таким чином, дослідження засвідчило, що зміна рівнів готовності майбутніх учителів інформатики експериментальних груп на підсумковому етапі визначається тенденцією переходу їх із низького (інтуїтивно-репродуктивного) рівня на достатній (конструктивно-пошуковий) та вищий (творчий). Значно зменшилася кількість студентів експериментальної групи порівняно з контрольною, у яких готовність до впровадження особистісно орієнтованих технологій навчання сформована на інтуїтивно-репродуктивному рівні (8,4 % – експериментальна, проти 23,28 % – контрольна) та збільшилася кількість тих, у яких досліджувана готовність сформована на високому (творчому) рівні (34,45 % проти 4,31 %).

Отже, порівняння показників експериментального дослідження в ході констатувального й підсумкового зрізів свідчать про наявність суттєвих змін у розподілі студентів експериментальних груп за рівнями готовності, що підтверджує ефективність запропонованої моделі та технології підготовки майбутніх учителів інформатики до впровадження особистісно орієнтованих технологій навчання.

Проведене дослідження не претендує на остаточне розв'язання проблеми підготовки майбутніх учителів інформатики до впровадження особистісно орієнтованих технологій навчання. Актуальність і

складність її вирішення у навчально-виховному процесі загалом та в курсі шкільної інформатики зокрема потребує подальшого теоретичного й експериментального дослідження, а саме: окреслення перспектив використання особистісно орієнтованих технологій управління та виховання в ході підготовки майбутніх учителів інформатики та в організації навчально-виховного процесу загальноосвітніх навчальних закладів; наукового обґрунтування й розробки навчально-методичного супроводу підготовки майбутніх учителів інформатики з урахуванням особливостей упровадження особистісно орієнтованих технологій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Интеграция содержания образования в педагогическом вузе : [сб. науч. работ]. – Бийск, 1994. – 264 с.
2. Гальперин П. Я. Психология мышления и учение о поэтапном формировании умственных действий / П. Я. Гальперин // Исследования мышления в советской психологии. – М. : АПН СССР, 1986. – С. 236–277.
3. Моляко В. О. Психологічна готовність до творчої праці / В. О. Моляко. – К. : Знання УРСР, 1989. – 43 с.
4. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка : [навч. посіб.] / Н. Є. Мойсеюк. – [3-є вид., доп.]. – К. : ВАТ "КДНК", 2001. – 608 с.
5. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : [навч. посіб.] / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 352 с.
6. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій : [навч. посіб.] / [Пехота О. М., Будак В. Д., Старева А. М. та ін.] ; за ред. І. А. Зязюна, О. М. Пехоти. – К. : Видавництво А.С.К., 2003. – 240 с.
7. Тихонова Т. В. Педагогічні умови професійного саморозвитку майбутнього вчителя інформатики : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 "Теорія і методика професійної освіти" / Т. В. Тихонова. – К., 2001. – 20 с.

Матеріал надійшов до редакції 19.04. 2011 р.

Usata E. Ю. Динамика сформированности готовности будущих учителей информатики к внедрению личностно ориентированных технологий обучения.

В статье рассматриваются компоненты, критерии, показатели готовности будущих учителей информатики к внедрению личностно ориентированных технологий обучения и сравнительный анализ изменений в распределении студентов по её уровням. Показана положительная динамика сформированности готовности после внедрения экспериментальной технологии.

Usata O. Y. The Dynamics of Future Informatics Teachers' Formation Readiness to the Personality-Oriented Educational Technologies Implementation.

The article investigates the components, criteria, readiness markers of the future informatics teachers' readiness to the personally-oriented educational technologies implementation and the comparative analysis of changes in the students' distribution according to its levels. The positive dynamics of readiness formation after the implementation of the experimental technologies is shown.